

Завештања великог жупана српског Стефана Немање свом сину светом Сави

ТОЛОШКА ПАРОХИЈА УТОРАК 27. СЕПТЕМБАР 2016.

1. Завјештање земље

Народ који нема своју земљу не може се назвати народом. Народ чини земља, чедо моје мило. Народ није јато птица ни стадо које се сели с југа на сјевер и са сјевера на југ, па слети на земљу да се назобље зрња или се заустави само да се напасе и напије воде. Људске хорде које се још увијек тако крећу кроз пространства нису народ. Оне постају народ тек онда када се зауставе и запосједну поља и шуме, ријеке и језера, мора и обале. Србијом и сад проходе народи с једнога краја свијета на други. **Авари и Хуни, Печенези и Кумани,** и с њима читави дијелови других народа протутњали су овим земљама као страшне бујице. Али, чедо моје, те бујице никада нису постале ријеке. Иза њих су остајали само трагови разарања. Рађали су се на једном крају свијета, а умирали на другом крају свијета. Они никада са истог извора нису воду пили. Никада нису заноћили гдје су дањивали. Никада нису зимовали гдје су љетовали. Од земље у коју су залазили њихови су били само путеви. Поља и шуме, ријеке и планине, села и градови припадали су онима који су на њима живјели прије њиховог доласка и онима који су преживјели послје њиховог одласка. Чедо моје, те хорде постају народ кад се на истој земљи почну рађати и умирати и кад на истој земљи почну сијати и садити па брати и жњети, а не само са туђе земље туђе плодове отимати. Запиши то чедо моје, за памћење овоме народу којему су у судбини и крви путеви и сеобе. Запиши, сине мој, земља, као и жена, припада ономе ко у њу сјеме оставља, оплоди је и коме рађа. И запиши, чедо моје овако: земља се не може, као жена, отети и понијети са собом на пут.

Ако хоћеш да земља остане твоја, мораш на њој бити и остати. Народи који зађу у неку земљу да је опљачкају, попале и разруше нису њени господари. Ми смо давно ушли у ове земље да их настанимо, обрадимо и загосподаримо њима. Чедо моје, стотине година смо већ ту, а још се у нама није смирио луталачки нагон. Има нас свуда. Кипи и прелива се овај народ и отиче на све стране као младо вино. Још нас не држи земља нити ми знамо држати њу. Бојим се понекада, чедо моје, расућемо се у друге, чврсте и стојеће народе, разлићемо се као вода низ планину у туђе ријеке и нестати у њима као да нас никада није било. **Никада се не одвајајте од земље и никада не одвајајте земљу.** **Окупите све наше земље и окупите се сви у земљи.** Не откидајте се од земље и не откидајте земљу ни себи ни другоме. **Ако народ има мајку, онда му је мајка земља на којој живи. Она нас увијек изнова рађа и храни. Земља је вјечна родиља народа.** Чувајте је и љубите, чедо моје. Љубите јој не само поља и планине, и ријеке и море њено, него сваку њену стопу и сваку груду. Морате знати, чедо моје мило, да је у тој грудии што може да стане на длан сва земља. **Зато узмите своју земљу на дланове и не испуштајте је никада и ни за шта из својих руку, јер сте са том грудом земље у руци народ, а без те груде, празних шака, само скитнице међу народима.**

2. Завјештање крви

И запамти, чедо моје, крв и крв чини народ. Крв је вјечна. Крв новорођеног дјетета стара је хиљаде година. Дјетешце је младо, а крв у њему је она стара крв која је протицала у жилама његових предака још прије хиљаде година. Људи се рађају па нестају, а крв остаје. Она се претаче из једнога у другога човјека. И моја крв, чедо моје мило, тече у твојим жилама. И да ти ниси наумио ићи кроз живот и вријеме не тјелесним и крвним струјама, него на духовним крилима, и твоја би крв потекла у твојој дјечи. Али ти имаш своја веља духовна чеда и она ће тебе носити у дубоке вијекове и далека времена. Чедо моје мило, као што велика ријека тече кроз клисуре у поља, тако кроз времена тече крв и претаче се из нараштаја у нараштај и из вијека у вијек, шта је онда човјек него мали суд у коме се вјечна и света крв преноси с покољења на покољење. **Зато крв не припада човјеку него народу. И не лије се никад за једнога него за народ.** **И зато дође вријеме кад се не пита ко си и какав си, него чије си крви: или српске или угарске, или грчке или аварске. У то страшно вријеме кад замукну сви језици, крв проговори језиком свих предака. И не пита се ко си и какав си, него чије си крви собом зайтио.** **Чеда моја, по крви мојој и духу мојему, нека у вама никада не буде мрзости на туђу крв, немоли на крв братску. Крв чловјеческа је света и у свима нама тече из једног источника. Свима нам је од Бога дана и праоца нашега Адама. Ничију крв не проливајте зато што је из туђега племена или народа. Али, чедо моје, љуто браните крв своју ибо у њој јест крв предака наших. Никоме не дајте да лије нашу крв зато што је српска. Миром на рат идите и ратом мир чините.** **Љубављу на љубав идите, али крвљу крв српску браните.**

3. Завјештање гробова и костију

Гробови, чедо моје, гробови и кости чине народ. Они који не знају за своје гробове и кости никада неће постати народ. Они су сличнији вуковима и лисицама, који не знају за своја гробља.

А гробља су, чедо моје, тиха сеоца у којима још увијек бораве под земљом наши покојници. Гробови су тихе постеле у којима заувјек спавају, у миру непробудном, тијела наших предака. **Народ не чине само они живи на земљи, што по њој ходе и творе, него и сви мртви, сваки на броју који у њој почива.** Јер без онога под земљом, чедо моје мило, онога најнезнатнијег и безименог, не би било овога на земљи, сада знатног и именованог. Ни њиву не чини једна љетина, па ни народ не чини један нараштај. Ливаду не чини један откос, нити може уништити једна косидба, што је за ливаду један откос, то је за народ једна битка или морија. **Народ ниче у таласима и пада у откосима смрти као трава, али опет прораста све гушће земљу и буја у новим нараштајима.** Запамти, чедо моје, **наша гробља су најсвјетлији биљези нашег народа и најсвјетлији граничници наше домовине. Ако ти нико жив не може казати докле допире твоја земља и твоја баштина, потражи кости и гробове, и мртви ће ти истину казати.**

4. Завјештање неба и звијезда

Има нешто што се на земљи не може, а човјек и народ не могу без тога, или ако могу, чедо моје, то нису људи нити је то народ. Има нешто, чедо моје, што се на њиви не може узорати, у ковачници исковати, у шуми разлистати, ни у сну снити, ни језиком изрећи, ни мишљу досећи, ни мачем убити, ни у причи испричати. Има нешто што се на земљи никако не може. Али сваки човјек над својом главом има своје небо, и сваки народ над собом има своје небо. Тамо им је све што им није на земљи. Тамо им је, чедо моје, баш оно што на њиви не расте, што се у ковачници не кује, у шуми не листа, у ватри не гори, у сну не снови, језиком не изговара, мишљу не досиже, мачем не убија, причом не прича. Заиста, тамо им је све што није на земљи. Тамо је све то могуће. Али, чедо моје, не зна то свако и не виде то сви. Може то само пророк и тајновидац, небознанац и звјездознанац, високовидац, дубоковидац и далековидац. И може то небогледац и неботворец, неботеча и небоходац, и још небослов и небословац, па небољуб и небољубац, и опет небопловни небопловац и небородни небородац. Још ту дођу сви други небољубни и неболетни, небодарни и небопримни, небозвани и небојавни, и сви они духовњаци и чудаци, и јунаци и мудраци, и лудаци, мученици и сретници, неботворни чаробњаци, **КОЈИ ЗНАЈУ И УМИЈУ ДА УЗНЕСУ ЗЕМЉУ ДО НЕБА, ВОЗНЕСУТ ЗЕМЉУ ДО НЕБЕС, И КОЈИ ИМАЈУ МОЋИ ДА СПУСТЕ НЕБО НА ЗЕМЉУ.** **То су људи који знају да отварају небо. Горе је, чедо моје, све што овдје немамо.** **Горе је све што чекамо. И запамти, чедо моје, да је човјеково тијело на земљи, а његова душа вије се небом.** Тако и тијело народа борави на земљи, а душа народа обитава на небу. Само народ који нема душу нема ни свога неба. Небо није празно. Бездан. Које је небо празно, тај нема душе. Зато ти кажем, чедо моје мило, нема народа док не задобије своје царство на земљи, **ЦАРСТВИЕ ЗЕМАЉСКОЕ**, и нема народа ако не задобије своје небо и своје царство небеско, **ЦАРСТВИЕ НЕБЕСКОЕ**. **Има људи који припадају само земљи. Ти земљаници одлазе у земљу.** А појаве се људи, или се роде, који одмах, **ЗНАЈУ ТВОРИТИ НЕБЕСКЕ СТВАРИ НА ЗЕМЉИ И ЗЕМАЉСКЕ СТВАРИ УЗДИЗАТИ ДО НЕБА.** **Они припадају небу.** Ти небесници и звјездари одлазе у небо и међу звијезде. Колико их је тамо, треба погледати у ведру ноћ кад небо озвјезда. Више их је тамо него на земљи. Више их је у земљи него на земљи. Зато ти кажем, чедо моје мило, **не чине народ само они што живе на земљи, него и они у земљи и они у небу.** **Народ увијек живи између својих гробова и небеса својих.**

5. Завјештање језика

Чувајте, чедо моје мило, језик као земљу. Ријеч се може изгубити као град, као земља, као душа. А шта је народ изгуби ли језик, земљу, душу? Не узимајте туђу ријеч у своја уста. Узмеш ли туђу ријеч, знај да је ниси освојио, него си себе потуђио. Боље ти је изгубити највећи и најтврђи град своје земље, него најмању и најнезнатнију ријеч свога језика. Земље и државе не освајају се само мачевима него и језицима. Знај да те је непријатељ онолико освојио и покорио колико ти је ријечи потрао и својих потурио. Народ који изгуби своје ријечи престаје бити народ. Постоји, чедо моје, болест која напада језик као зараза тијело. Памтим ја такве заразе и морије језика. Бива то најчешће на рубовима народа, на додирима једног народа са другим, тамо гдје се језик једног народа таре о језик другог народа. Два народа, мило моје, могу се бити и могу се мирити. Два језика никада се помирити не могу. Два народа могу живјети у највећем миру и љубави, али њихови језици могу само ратовати. Кад год се два језика сусретну и измијешају, они су као двије војске у бици на живот и смрт. Док се год у тој бици чује један и други језик, борба је равноправна, кад почиње да се боље и више чује један од њих, тај ће превладати. Најпослије се чује само један. Битка је завршена. Нестао је један језик, нестао је један народ. Знај, чедо моје, да та битка између језика не траје дан-два, као битка међу војскама, нити годину-двије, као рат међу народима, него вијек или два, а то је за језик исто тако мала мјера времена као за човјека трен или два. Зато је чедо моје боље изгубити све битке и ратове него изгубити језик. Послије изгубљеног језика нема народа. Човјек научи свој језик за годину дана. Не заборавља га док је жив. Народ га не заборавља док постоји. Туђи језик човјек научи исто за годину дана. Толико му је потребно да се одрече свога језика и прихвати туђи. Чедо моје мило, то је та зараза и погибија језика, кад један по један човјек почиње да се одриче свога језика и прихвати туђи, било што му је то воља било да то мора. И ја сам, чедо моје, у мојим војнама употребљавао језик као најопасније оружје. Пуштао сам и ја заразе и морије на њихове језике испред мојих полкова. За вријеме опсада и дуго послије тога слао сам чобане, сељане, занатлије и скитнице да преплаве њихове градове и села као слуге, робови, трговци, разбојници, блудници и блуднице. Моји полководци и полкови долазили су на напола освојене земље и градове. Више сам крајева освојио језиком него мачем. Чувајте се, чедо моје, инојезичника. Дођу непримјетно, не знаш кад и како. Клањају ти се и склањају ти се на сваком кораку. И зато што не знају твој језик улагују ти се и умиљавају како то раде пси. Никад им не знаш шта ти мисле, нити можеш знати, јер обично шуте. Они први који долазе да извиде како је, дојаве другима, и ето ти их, преко ноћи домиле у непрекидним редовима као мрави кад нађу храну. Једнога дана тако осванеш опкољен гомилом инојезичника са свих страна. Тада дознајеш касно да нису мутави и да имају језик и пјесме, и своја кола и обичаје. Постају све бучнији и заглушнији. Сада више не моле нити просе, него траже и отимају. А ти остајеш на своме, али у туђој земљи. Нема ти друге него да их тјераш или да бјежиш, што ти се чини могућнијим. На земљу коју тако освоје инојезичници не треба слати војску. Њихова војска ту долази да узме оно што је језик освојио. Језик је чедо моје, тврђи од сваког бедема. Када ти непријатељ провали све бедеме и тврђаве, ти не очајавај, него гледај и слушај шта је са језиком. Ако је језик остао недирнут, не бој се. Пошаљи уходе и трговце нека дубоко зађу по селима и градовима и нека слушају. Тамо гдје одзвања наша ријеч, гдје се још глагоља и гдје се још, као стари златник, обрће наша ријеч, знај, чедо моје, да је то још наша држава без обзира ко у њој влада.

Цареви се смјењују, државе пропадају, а језик и народ су ти који остају, па ће се тако освојени дио земље и народа опет кад-тад вратити својој језичкој матици и своме матичном народу. **Запамти, чедо моје, да свако освајање и отцјепљење није толико опасно за народ колико је штетно за нараштај.** То може штетити само једном нараштају, а не народу. Народ је, чедо моје, трајнији од нараштаја и од сваке државе. **Кад-тад народ ће се спојити као вода чим пукну бране које га раздвајају. А језик, чедо моје, језик је та вода, увијек иста с обје стране бране, која ће као тиха и моћна сила која брегове рони опет спојити народ у једно отачаство и једну државу.**

6. Завјештање цркава

Кад човјек зида кућу не зида је за себе, него за своју дјецу и унучад. Тако настаје породица и домаћинство. Кад владар зида цркву, не зида је за себе, ни за своје синове, ни унучад, него за народ који ће је кроз вјекове походити. Тако се ствара држава. Кућа је оно што остаје послје човјека. Црква је оно што остаје послје владара. Кућа остаје дјеци, црква народу. А црква је чедо моје, велика корабља, лађа која плови према дубоким и далеким нама незнатим временима и људима. У који год вијек доплови, довешће и нас и показати нас нашим још нерођеним потомцима. Сретан сам и миран, чедо моје што је сада моја Студеница, заплвила према вјековима. У општем потопу времена само су такве корабље, попут Нојеве лађе, кад да нас спасе највећег од свих понора, од заборавља. А ми ћемо, чедо моје, који саградисмо цркве, бити у њима времепловци на тим великим корабљама. Аз Немања син Завиде и аз Стефан жупан вељи и аз Симеон монах плачем и жалим за оним дивним људима чији смо потомци а који нису могли на својим трошним грађевинама допловити до наших дана. Њихове колибе и бајте биле су трошније од њих самих и нису их могле донијети до наших дана. Њихове дивовске ликове назиремо само кроз нејасне обрисе приче и пјесме. А ми смо узидани у своје цркве тврде грађе, кад да одоле страшним ударима времена. Све сам камен и мрамор, најтврђе што постоји на свијету. Узидали смо себе у своје цркве, исписали своју вјеру и живописали своје ликове у њима. Наши далеки потомци препознаће нас у Студеници. Знаће ко смо и какви смо. И, чедо моје, биће поносни што нас имају, поуздано знам да хоће. Поносиће се што су племе немањићко. Чедо моје, кад сам наурио да градим Студеницу, имао си само осам љета. Питао сам пратомајстора колико му је потребно љета да сагради цркву.- Седам – одговорио је кратко.- Много је, пратомајсторе!- Ако ти је градим најмање седам љета, трајаће ти најмање седам вјекова.- А за колико је, пратомајсторе, људи могу разрушити?- Људи за седам дана, вријеме за седам вјекова, велики жупане. Али ни послје седам дана, ни послје седам вјекова Студеница ти неће нестати јер ћу је градити тако да буде величанствена и прелијепа. Нагледао сам се, велики жупане, много љепших и величанственијих рушевина него што су грађевине које су тек завршене. Ето, чедо моје, **градите за данас, градите за сутра, али градите и за вјекове. Кад се гради за народ, онда то што се гради мора бити трајно и јако као сам народ.**

7. Завјештање државе

Држава и народ нису исто. Народ је старији од државе. Он је старији од свега. Народ је трајнији од државе. Постоји прије државе и остаје послје ње. Један народ може бити у више држава, и једна држава може имати више народа.

А сада, чуј ме, чедо моје, добро ме чуј. Један народ, једна држава, то је мој наум био и остаје, и ја вам га предајем у завјет свима, од сада па довијека. Срби још немају своју државу, него су се расули по другим, туђим државама. Славени су својим мноштвом притисли земљу од сјеверних до јужних мора. Могли су бити највеће царство на земљи и највећи народ под небом. Али они су били и остали још увијек само мноштво у туђим државама. Свако се наше племе бије да створи своју државу. Велики славенски народ раситнио се у мале народе и још мање државице. А мала држава на свијету је исто што и мала риба у мору и служи да је велика прогута. **Шта су велике државе него велике рибе које су се нагутале малих.** Србија је, чедо моје, била премала држава у устима велике Византије. Увијек је вирила из утробе великих држава. Чим нас је која од тих грабљивица испустила или смо се сами ископрцали, одмах нас је друга зграбила. А највећа нам је невоља била што би свако на свом бријегу и свако у својој долини од свога властелинства хотио правити своје царство. А ја сам, чедо моје, уз све то одлучио да створим државу свих Срба, и створио сам је. Нисам створио ни краљевство, ни царство. То вама остављам. Има нас Срба довољно и за краљевство и за царство. Ја сам створио велику жупанију пред којом су се заустављала и узмицала велика и мала царства и краљевства. У мојој држави не може више свако село сањати да постане царевина. Сада, чедо моје, имамо своју државицу, потврђену властитом силом и златопечатним царским и краљевским повељама. Чувајте је, ширите и јачајте. Имате гдје да је ширите и имате с ким да је јачате. Свуда око вас, у туђим државама, живе наши истокрвни и истојезични суплеменици. Нас Срба више је изван државе него што нас је у нашој држави. То значи, чедо моје, да је ова моја држава, само почетак, начало. То је као кад почне порођај па се помоли само дјетиња главица. Чедо моје, покрену се исконски напони и трудови у жени, и појави се главица, па дио по дио тијела. Тако се рађа човјек. **РОЖДАЕТСЈА ЧЕЛОВЕК!** Покрену се исконски нагони многих нараштаја и племена исте крви и језика и почну се окупљати у једној држави. Тако се рађа народ. **НАРОД РОЖДАЕТСЈА!** Ближи се крај, чедо моје, живота мојега, а ја могу објавити најрадоснију вијест: **рађа се велико чедо моје Србија!**
РОЖДАЕТСЈА СЕРБИЈА!

8. Завјештање власти

Кад сам се родио, имао сам све, а добио име Немања, онај који ништа нема...

У Србији је, чедо моје, боље бити просјак него цар. Свуда је то тако. Умре цар, дође други, њега убије трећи, трећега свргне четврти, док петог не свргне шести и тако иде редом док је царева и царства. Најгоре је кад нема ни царства ни цара, ни краљевства ни краља, ни власти ни владара, него само пуст и распуштен народ, какав је наш, спреман да свакога олако прихвати за цара и господара и да га још лакше збаци и одрече га се као губавца. Просјаку се то не дешава. Ја сам, чедо моје, имао срећу и несрећу да владам Србијом. Највише што сам могао постићи то је да будем велики жупан, мегалоиупанос, а то је често било, у суштини, бити само велики слуга великих царева. Туђи цареви и краљеви не дадоше нам да оснујемо своје краљевство и царство. Највећа милост царева почињала је и завршавала се тиме да мени, великом жупану, дају да владам овим народом, с којим они сами не могу изићи на крај, јер нас никада не могу ни покорити ни признати нас за себи равне. Треба им неко ко ће умјесто њих да се бакће са овим пустим и врлетним народом, да им купи војску за ратове, убире порезе и да их као велики непробојни живи зид чува од других народа на границама царства.

Док то чинимо, добри смо, можемо бити и велики жупани. Помислимо ли на себе и своју државу, ето их са великом војском да нас казне и покажу нам ко је господар а ко слуга у нашој рођеној земљи. А када крену у поход на Србију, више рачунају на наше војсковође него на своје. Испред своје војске шаљу гласнике да објаве како ће цар срушити великог жупана, а на његово мјесто поставити онога војсковођу српског или кнеза који му највише помогне. Српски полкови прелазе тада, један по један, на страну цареву, а велики жупан бјежи са мало присталица у најдубље шуме и пећине, или тражи заштиту којег другог цара. Српског владара не призна нико, ни цар ни краљ, ни папа ни патријарх, ни туђинац ни брат, па ни посљедњи опанчар. **У Диоклитији је био баш један убоги опанчар Блаж. Ни тај сиромашни опанчар није ме признавао. Дојадило опанчару шило и опута па се одметне у шуме и на друмове и накупи доста дружине, све истих као он. Наумио Блаж опанчар да се окурни и завлада не само шумом и друмом него и цијелом државом. Чедо моје, кад то науми опанчар, како неће кнез и војвода. На крају све је остајало како је и било, само је шило остало без опанчара, кнежевине без кнезова, а војске без својих војвода. Бог и сви свеци су ми помагали. Чедо моје, шта је друго наша историја него непрекидно постављање и свргавање владара, безброј покушаја да се успостави власт и држава. Кад сам се родио, имао сам све, а добио име Немања, онај који ништа нема. Друго ми је име Стефан, онај који носи вијенац, Стефанос, овјенчани, а на моју главу није пао ни вијенац ни круна. Сада сам Симеон монах, а од свег имања остало ми ово оронуло тијело, а од власти гола душа.** Сад ово тијело предајем земљи по којој је ходило, а душу своју гријешну препуштам теби, чедо моје, да је молитвама својим очистиш од гријехова пред судијом небеским.

9. Завјештање књиге и писма

Народ који нема своје књиге и свога писма, својих књигописаца и својих књигољубаца не може се назвати народом. Изговори, чедо моје, нашу највећу ријеч, изговори СРБ, па ми реци колико ти у ушима траје. Трен. Изговорена ријеч траје док се изговара, па нестаје као дах из груди који ју је произвео. Само написана ријеч остаје. **Реци АЗ, БУКИ, ВЈЕДИ, ГЛАГОЛ, и све ће те ријечи одлетјети као птице у јату чим их изговориш. А напиши их на камену, дрвету, на кожи јелењој или на трошноме листу папируса и увијек ћеш их наћи ту гдје си их оставио. Написана ријеч траје дуже од уста која су је изговорила, и грла из којег је довикнута, и ушију које су је чуле. Траје вјечно.** Кад је за хиљаду година пронађу нијему на папиру или кожи, прозбориће. И ја сам, сине мој, видио и чатио књиге староставне, писане прије хиљаду година. И сам читаш књиге изашле из глава које су давно постале прах или, су се одавно претвориле у шупље лобање. Од нас ће, чедо моје, остати оно што буде записано у књизи. Сада пипамо по мраку прошлости и тражимо у далекој историји нешто о нама Србима и не налазимо никаквог трага ни гласа о нама. Као да нас није било. **А били смо и тада. Јер да нисмо били тада, не би нас било ни сада. И ми Срби смо Адамова дјеца. Било нас је, али нисмо записани. Само записани народи улазе у историју.** Кажем ти, мило моје, **говорење је разговор са тренем. Писање је разговор са вијековима,** и ми морамо започети наш велики разговор са нашим потомцима у вијеке вјекова, **ВО ВЈЕКИ ВЈЕКОВ,** сине мој. Слово је чудно сјеме. Писмена су најбоље зрње сјемени свакога народа. Клија са папира послуже хиљаду година и расцвјетава се у глас и ријеч, у слику и причу, у мисао и чувство, и у давне срца откуцаје. Чедо моје мило, оно што народ не може мачем ни плугом, може књигом и писалом.

Писало од суве трске или од лакога пера оставља дубље бразде од рала и мотике. Глагољати значи пролазити, а писати значи остајати. Народ који нема своје књигописце и књиговиједце нема своје повијести у прошлости ни живота у будућности. Ми смо понекад бивали записивани туђом руком у туђим књигама и туђим писмом. А перо у туђој руци, сине, опасније је од мача. Постаћемо народ кад се својом руком запишемо у својим књигама и својим језиком и писмом. Добар књижевник више вриједи него три љуте војводе и три велика града. Добар војвода може освојити сваки град, а други га може преотети. Књигу нико не може покорити, а многе земље и градове сачувала је књига међу својим тврдим корицама. Чедо моје, рука ти је вична и вјешта перу и хартији. Бог те је обдарио и одредио да нас ти први читко запишеш у књиге. Запиши нас у књигу народа на овоме свијету да се заувјек зна да смо били, да јесмо и да ће нас бити.

10. Завјештање пјесме и свирке

И пјесма, чедо моје, пјесма и свирка чине народ. Свака птица својим гласом пјева. И сваки народ има свој глас и своју пјесму по којој се познаје. Кад сретнеш странца, не питај никада ко је и одакле је. Пусти га да запјева или засвира и све ће ти се само казати. Одмах ћеш знати да ли је Бугарин или Грк, да ли је дошао из равне Унгарије или из прекоморских земаља. Ако му језик не можеш разазнати, његово пјевање и свирање увијек ћеш разумјети. Гусле и дипле, трубе и тамбуре, свирале и цитре говоре све језике свијета. Али као што птица никад не изневјери свој пјев, тако ни ниједан народ не може пјевати туђим гласом и туђу пјесму. Шта би, чедо моје, било да славуј загракће, а ластавица запућпуриче? Не би то било природно нити Богу угодно. Нека увијек орао кликће, ћук ћуче, а сваки народ нека пјева своју пјесму својим гласом. Није зло, чедо моје, чути и знати туђу пјесму. Зло је заборавити и не знати своју. Тешко ономе ко своју пјесму не пјева. Чудо је пјесма, сине мој. У малешној свирали, не већој од дјетињега прстића, можеш понијети цијелу Србију. Наши полкови, каравани и бродови носили су је од Хиспаније до Персије. У сред Цариграда, кад год сам хтио дознати има ли којег Србина на Базару, слао сам свирца да из мале свирале пусти нашу свирку. И, гле чуда, она је привлачила свакога Србина који се ту у туђини затекао. Препознали су своју пјесму у вашарској вреви и прилазили јој као омађијани. КРИЛА БОГ НЕ ДАДЕ ЧЕЛОВЈЕКУ НО АНГЕЛУ. Умјесто крила Бог је човјеку дао пјесму да на њој **ЛЕТЈЕТИ МОЖЕТ ЈАКО АНГЕЛ.** Ако је ишта у човјеку анђеоско и божанско, онда је то пјесма. Пјесма је бестјелесна као и душа човјекова. У пјесми душа народна обитава. Тијело човјеково земљи тежи, а душа и пјесма небу у висине. Пјесма се уздиже изнад **ТЈЕЛЕСНАГО СОСТАВА ЧЕЛОВЈЕЧЕСКАГО.** Све што се обичном ријечју и причом не може исказати, стаје у пјесму и свирку. Зато се пјевање и свирање никада не може ријечима испричати. Пјесму можеш само чути и осјетити оним својим духовним честима из којих је и сама пјесма састављена. Попут прољетног вјетра пјесма лети високо над земљом и лебди над водама. Она је крилати дух и душа човјекова и народна. Невидљиво треперење пјесме пролази кроз све зидове и бедеме. Тврђаве за њу не постоје. Пролази кроз кључаонице двери и окана затворених. Слушао сам пјесму како невидљива излази из тврдых тамница поред будних стражара. И сам сам је често из тамнице пуштао у слободу. Чедо моје, Србија је тамо докле год допире наша пјесма и свирка. И запамти да је та ваздушаста струја пјесме из свирале најтврђа граница народа и државе. Тврђаве и градови од камена освајају се и руше и лако зарастају у траве и жбуње, куће и дворци се претварају у пепео.

Једина неразрушава граница и тврђава народна је пјесма и свирка. Чујеш је, а не видиш је. Постоји, а невидљива је. Неопипљива је као душе. Мачевима је не можеш исјећи, стријелом је не можеш погодити, копљима је не можеш пробости.

Огањ је не може сагорити, вода је не може потопити.

Зато љубите, чедо моје, своју пјесму и свирку као душу своју.

И пазите добро да вам пред кућом никад не засвира туђа пјесма и заигра туђе коло.

11. Завјештање имена српских

Чувајте, чедо моје, српска имена. И по њима се наш народ познаје међу другим народима.

Имена наших отаца и матера, наше браће и сестара и наша рођена имена, Растко сине, света су колико и ова светачка која сада носимо. Свештеници туђи, и грчки и латински, радо би нам туђинска имена понадијевали. Радо би нам затријели свако име српско и свако сјеме српско. А шта би било кад би баш сви Срби себи света имена понадијевали? Бојим се да онда више не би било Срба. А вјера наша није да уништи Србе, Србију и све што је српско, него да их укријепи. **Прелијена су српска имена.** Узми чедо моје, било какво српско име. Узми, ево, Добрашина. Па шта фали нашем Добрашину? Има у том имену, у Добрашину, много добра и нешто више од добра, јер да није тако, био би просто Добро. Тако и наше име Добрило, не значи само да је добар него и да друге добри и продобрава. Шта би ми, чедо моје без нашег Добре и Добраша, Добрашина и Добреше, Добрице и Добрихне, Добрила и Добромила, Добримира и Добринка, Добрише и Добривоја, Доброја и Доброје, Доброхвала и Доброљуба, Добромира и Доброње, Доброслава и Доброте?

Народ који има толико доброту у својим именима може бити само Божији народ.

Именима својим они чувају доброту, жуде за њом и проносе је свијетом. Не смијемо им одузимати ту доброту, у душу их дирати. У именима је душа народна. Не кажем ја, чедо моје, да не ваља и нашем народу давати света имена. Ваља, али не свима и не силом.

Полако и помало, као што се квасац и со у хљеб меће да хљеб набуја и буде укуснији.

Ни хљеб у којему је превише соли и квасца није за јело. **Ми смо, чедо моје, отпочели**

велику војну за вјеру и за Србију. А у тој војни ми не смијемо добити вјеру и

изгубити Србију. Боже, шта чинимо? Одузимамо овоме народу његову стару вјеру,

уништавамо њихова светилишта и старе богове. Забрањујемо њихове старе обреде и

обичаје. Душу му преврћемо. Ево сад почели смо да му имена замјењујемо туђим иако

светим именима. Боже, хоће ли ишта остати од овога народа? Хоће ли га бити кад све

посвршавамо што смо наумили? Хоћемо ли иза себе оставити само пустош и рушевине?

А рушити морамо, рушити и уништавати да бисмо могли стварати. О Боже, дај нам да што

више створимо, а да што мање уништимо и срушимо. Не дирајмо им у имена. Невина су

им и прелијена. Додајмо им покоје свето име и биће доста и Богу и народу. Зашто да им

дајемо туђа и невољена имена, за која они не знају ко их је и зашто носио. Не одузимајмо

им оно што им је најмилије и најљепше, што им је љубав смишљала и у имена стављала.

У тим именима им је тајна живота, љубави и среће. Смислили су најљепша имена на

свијету, прелијена звуком и богата смислом. Било би одвећ тужно кад у овој земљи не

би више било Држислава, Војислава и Владимира. Ко би нам државу стварао, државу

бранио и државом владао? Шта ћемо добити кад нам просте чобанице и себарке постану

Анастасије, Теодоре, Симониде, Веронике и Магдалене или неке друге светице и царице?

Хоће ли бити боље од наших Милица, Даница, Цвијета или Танкосава?

Колико радовања има у Радојки и Радовану, милине у Милинки и Милуну, славе у Славни и Славољубу, тишине у Тијани и Тихомиру? Бујне ли косе у Косари, миља ли у Миљани и Миљану, мириса у Љубици и Миомиру, душе у Душану и Душици. Златко и Злата златом нас позлађују, Сребренка нас сребром сребрила. Ко би нас бранио да немамо толико Бранислава. Ко би од нас зло одгонио да нам није Злогоње. Биље не би се звало биљем да није Биљане. За благост не бисмо знали да није Блажа, Благоја и Блаженке. Ко би нам њежност чувао да није Грубе, Грубише и Грубана. Мир нам не би имао ко љубити да нам није Мирољуба и Мирослава. Најљепша пјесмарица могла би се испјевати од наших имена, у ниску би се као бисери могла овако низати наша имена! А шта ми чинимо? Зато добро запамти, чедо моје мило: никада нећемо бити већи христјани ако мање будемо Срби. Ја се дивим силној моћи нашега народа да све учини сличним себи, да све посрби. Видиш ли шта се дешава: ми бисмо да похришћанимо Србе, а они посрбе хришћанство. **Ни један народ на свијету није само примио и добио хришћанство. Сваки народ и даје нешто хришћанству. И српски народ има шта да даје хришћанству. А кад му даде, хришћанство више не може да му буде туђе, него његово. И што му више даје, и што више од њега кроз своју душу прима, то овај народ све више постаје хришћански.** Ја више волим посрбљеног хришћанина него христјанизованог Србина, јер је на свијету много хришћана, а један је Србин. Многи би са истока и са запада да нас кроз хришћанство посвоје и униште, а на нама је, чедо моје, да у хришћанству опстанемо и своји останемо. **У том је смисао наше вјере. Наша вјера јесте хришћанска, наше хришћанство је православно, а наше православље је српско. Тако је и тако ће се звати. То је моја вјера и моје ВЈЕРУЈУ.**

Миле Медић
